

فیروز نجفی

عضو هیأت علمی

دانشگاه آزاد اسلامی نجف آباد

Phirouz.najaphi@gmail.com

تأثیر انقلاب اسلامی بر جنبش شیعیان عراق

چکیده:

بسیاری از تحلیل‌گران سیاسی بر این باور هستند، که حرکت انقلابی و شیعی مردم عراق (جنبش شیعیان) نشأت گرفته از پیروزی انقلاب اسلامی ایران است. چراکه علاوه بر داشتن مرزهای طولانی و مشترکات تاریخی و فرهنگی فراوان بین دو ملت ایران و عراق، وجود مذهب مشترک، دو کشور را به یکدیگر نزدیک می‌کند و از دیگر علل اصلی نزدیکی قلوب دو ملت مسلمان وجود اماکن متبرکه و مسافرت زائران به هر دو کشور می‌باشد که در نهایت ایجاد انگیزه انقلابی در بین شیعیان عراق که اکثریت را نیز در آن کشور دارا می‌باشند با تأثیر پذیری از انقلاب اسلامی ایران بوجود آورده است. با پشتیبانی انقلاب اسلامی از مبارزان شیعه علیه رژیم سابق بعث این انگیزه انقلابی ادامه یافت و با حمله آمریکا به عراق (جنگ دوم خلیج فارس) و فروپاشی رژیم دیکتاتوری سابق نیز این انگیزه کمک‌های ایران چه از نظر سیاسی، اقتصادی، دیپلماسی و علمی و پزشکی و امنیتی و... همچنان از طرف ملت و دولت جمهوری اسلامی ایران برای مردم مسلمان عراق ادامه دارد و ادامه خواهد داشت.

کلید واژه:

انقلاب، شیعه، مبارزه، حزب، جنگ، روحانیت، جنبش، عراق، مذهب

جنبش شیعیان در عراق

همانطور که می‌دانیم «در قدیم عراق بین النهرین نامیده می‌شده است و بین النهرین نیز بهشت باستان شناسان می‌باشد چرا که به وجود تمدنهای درخشان و متعدد گواهی می‌دهد و تمدن شناخته شده در بین النهرین مربوط به چهار هزار سال قبل از میلاد است»^۱

ولی کشور عراق کنونی بعد از متلاشی شدن دولت عثمانی و روی کار آمدن انگلیس در عراق تحت عنوان قیمومیت بر عراق به وجود آمد. شیعیان عراق به رهبری روحانیون از جمله آیت‌الله شیرازی و آیت‌الله کاشانی و مراجع عظام دیگر دست به جنگ علیه استعمارگران زدند و تلاش فراوان نمودند که عراق به عنوان کشوری که بیشترین مردم آن شیعه‌مذهب هستند دارای حکومت اسلامی و مستقل باشد و حتی مردم مسلمان عراق خواستار اعلان جهاد از طرف علما شدند.^۲ ولی استعمارگران باین ترفند که رهبران نهضت ۱۹۲۰م ایرانی هستند، توانستند صفوف وحدت و یکپارچگی نهضت دینی و شیعی را متلاشی نمایند. لذا بعد از شکست نهضت اسلامی روحانیون، دولت پادشاهی طرفدار خود را (انگلیس) در عراق مستقر نمودند که در نهایت بعد از سرنگونی دولت پادشاهی در عراق حزب بعث که سخت به ناسیونالیزم عرب دل بسته بود و دیدگاههای بلندپروازانه ای داشت بر سر کار آمد و همین امر باعث اهمیت استراتژیکی عراق گردید^۳ و حزب بعث نیز با توجه به ایدئولوژی خود با هر گونه حرکت مذهبی شیعی به شدت مخالفت می‌کرد، این حرکت حزب بعث باعث رشد جنبش شیعیان در عراق گردید و عمده احزاب نیز (اکثریت جمعیت عراق شیعه می‌باشند) ۴ طرفدار مرجعیت شیعه در عراق و ایران بودند.

پس اقدامات سیاسی و مذهبی که در کشور ایران رخ می‌داد قطعاً در کشور مسلمان عراق نیز تأثیرگذار بوده است. در نتیجه می‌شود دولت ایران و عراق با خصوصیات یکدیگر کاملاً آشنا هستند با پیروزی انقلاب اسلامی ایران و رشد اسلام‌گرایی در منطقه خلیج فارس وارد مرحله جدیدی شد به نحوی که اذعان میشود که رشد گروههای اسلامی شیعه در عراق ملهم از انقلاب اسلامی و حرکت شیعه در ایران بوده است، قبل از بررسی

تأثیرپذیری جنبش اسلامی عراق از انقلاب اسلامی ایران باید توجه نمود که جنبش شیعیان عراق قبلاً تحت تأثیر جنبش‌های اسلامی سنی در جهان عرب نیز قرار داشته است. اخوان المسلمین همانند سایر کشورهای عرب در عراق نیز شاخه‌ای به رهبری محمد محمود الصواف دایر کرد و فعالیت عمده‌اش در مواردی جزئی اواخر دهه ۱۹۴۰ و اوائل دهه ۱۹۵۰ بوده است. ولی همانطور که ذکر شد تمامی جنبش‌های اسلامی عراق شیعه بودند و گرچه سابقه بعضی از آنها به سالهای قبل از انقلاب اسلامی ایران می‌رسد اما فعالیت و سازماندهی عمده آنها پس از پیروزی انقلاب در ایران شروع شده است.

«مهمترین و بزرگترین گروه شیعه حزب‌الدعوه اسلامی است که گفته می‌شود اعضای اولیه آن از حزب‌التحریر اسلامی عراق، شاخه عراقی حزب‌التحریر که در ۱۹۵۲ از سوی شیخ تقی‌الدین نبهانی در اردن تأسیس شد.»^۶

شیعیان طرفدار حزب‌التحریر، حزب‌الدعوه‌الاسلامیه عراق را در سال ۱۹۵۲ میلادی بنیانگذاری کردند و این حزب از همان ابتدای کار مورد حمایت سید محمد باقر صدر برجسته‌ترین شخصیت روحانی شیعه در عراق قرار گرفت. پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران فعالیت حزب‌الدعوه علیه دولت بعث عراق شدت گرفت و ارتباط معنوی حزب با انقلاب اسلامی به این منجر شد که حزب‌الدعوه رسماً خواستار سرنگونی رژیم بعث و برپایی حکومت اسلامی در عراق شود^۷ و با اوج‌گیری اختلافات لفظی میان دولت ایران و عراق صدام حسین (رئیس‌جمهور معدوم) آیت‌الله محمد باقر صدر و خواهرش بنت الهدی را دستگیر کرد و در زندان به قتل رساند و این عمل باعث شد که آصفی و سید کاظم حائری، مهدی علی‌اکبر شریعتی، علی محمد کورانی، مهدی خالصی و حمید مهاجر و ... در کادر رهبری حزب که ایشان به نوعی فعالیت شورایی معتقد هستند در رأس حزب قرار گیرند. همچنین حزب‌الدعوه نشریه‌الجهاد را در سالهای گذشته در ایران منتشر می‌ساخته است که بیانگر اندیشه‌های این گروه است و این حزب در طول جنگ ایران و عراق فعالیت گسترده‌ای را علیه رژیم سابق عراق دارا بوده است. علاوه بر حزب‌الدعوه احزاب

دیگر عراقی نظیر سازمان پیکار اسلامی که به رهبری آیت محمد شیرازی و علامه محمدتقی مدرسی تشکیل گردیده است، نیز از حمایت‌های جمهوری اسلامی ایران برخوردار بوده‌اند. ولی نفوذ انقلاب اسلامی بر جنبش اسلامی عراق زمانی آشکار شد که مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق از طرف گروهی از روحانیون عراقی تحت رهبری شهید محمد باقر حکیم پایه گذاری شد. این مجلس در آبان ۱۳۶۱ برای متحد کردن و پیش بردن مبارزه علیه رژیم بعث به وجود آمد، مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق در سالهای جنگ فعالیت گسترده‌ای داشت و امیدوار بود پس از سقوط رژیم بعث عراق حکومت اسلامی را در عراق تشکیل دهد. ولی بعد از قبول قطعنامه ۵۹۸ از سوی ایران گزارشات بسیار کمتری از فعالیت‌های آن در مطبوعات و رسانه‌های گروهی به چشم می‌خورد و به نظرمی رسید گروه‌های اسلامی عراق به طور کلی از برقراری آتش‌بس میان ایران و عراق و پذیرش قطعنامه از سوی ایران ناراضی بودند و حتی برخی از دفاتر و فعالیت‌های خود را به دمشق و لندن منتقل کردند.^۷

مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق در ایران دارای نشریه‌ای به نام الشهاده بود که ارگان مجلس اعلای انقلاب اسلامی است و مواضع این جنبش را نشان می‌داد. پس مشاهده می‌شود که با پیروزی انقلاب اسلامی شیعیان عراق با توجه به نزدیکی که از جهات مختلف با ایران و ملت ایران دارند شدیداً تحت تأثیر قرار گرفتند به نحوی که پیروزی انقلاب اسلامی در ایران را در عراق جشن گرفتند و رهبر عمده شیعیان عراق آیت‌الله محمدباقر صدر ارتباطات نزدیکی با رهبری انقلاب اسلامی امام خمینی (ره) داشت و حتی در مواردی نیز مثل تشکیل قانون اساسی در ایران و سایر مسائل حکومتی سیدمحمدباقر صدر همکاری لازم را با رهبری انقلاب انجام داده‌اند. همه مسائل نشان‌دهنده یک مطلب مهم است و این که شیعیان عراق به طور مستقیم از انقلاب اسلامی ایران تأثیر پذیرفته‌اند و بسیاری از جنبش‌های اسلامی عراق بعد از پیروزی انقلاب اسلامی تأسیس و استمرار یافته و بعضی از گروه‌های شیعه عراق نیز نظیر حزب‌الدعوه که قبل از

انقلاب اسلامی وجود داشته‌اند از انقلاب اسلامی تأثیر پذیر بوده اند و به فعالیت گسترده تری پرداختند.

زمینه های تأثیر انقلاب اسلامی بر جنبش های شیعه عراق

(حزب الدعوة و مجلس اعلای انقلاب اسلامی)

باید اذعان نمود، اصولاً انقلاب اسلامی ایران بیشترین تأثیر خود را بر جنبش شیعیان عراق داشته و باعث رشد و نمو و حتی مبارزه آنان برای کسب قدرت سیاسی در عراق شده است. ابتدا به زمینه های تأثیر انقلاب اسلامی بر جنبش های شیعه عراق اشاره خواهیم نمود که عبارتند از:

۱- ارتباطات فرهنگی و جغرافیایی و سیاسی و مذهبی نزدیکی که بین دو ملت وجود دارد. از لحاظ فرهنگی به علت نزدیکی جغرافیایی دو کشور خود به خود باعث شده است که دو ملت مسلمان ایران و عراق دارای ارتباطات فرهنگی گسترده ای باشند و به علت رفت و آمدها و سایر ارتباطات فی مابین از جمله اقتصادی و تجاری باعث شده است که دارای دیدگاه های مشترکی باشند، از جانب دیگر همسویکی بودن مذهب شیعی اکثریت درد و کشور و وجود اماکن متبرکه در عراق، ایرانیان عاشق اهل بیت (ع) همیشه سعی نموده اند با کشور عراق ارتباطات گسترده تری داشته باشند و همین امر باعث همدلی و همسویی مسلمانان کشور شده است همه عوامل مذکور خود بخود موجب شده است از نظر ژئوپلیتیکی نیز دارای روابط تنگاتنگی با یکدیگر باشند.^۸

۲- وجود حوزه های علمیه عراق و بخصوص حوزه علمیه نجف که در طول تاریخ اسلام رهبری جهان شیعه را به عنوان مرجعیت دینی به ارث برده و نفوذ عمیقی بر ساختار دینی و علمی جهان اسلام دارد می تواند از زمینه های تأثیر انقلاب اسلامی باشد، چرا که حوزه نجف ارتباط نزدیکی با حوزه علمیه قم دارد و هر دو به عنوان مراکز بزرگ پرورش اسلامی اهمیت دارند. پس این ارتباط می تواند یکی از زمینه های تأثیر پذیری در عراق باشد.

۳- در کشور عراق علی‌رغم دو عنصر ضروری نهضت یعنی رهبری و مرجعیت دینی (شهید آیت‌الله سید محمد باقر صدر) و همچنین جنبش‌های اسلامی سازمان یافته وجود داشت و وجود مرجعیت و حزب زمینه‌های لازم برای قدرت علمی و عملی رهبری انقلاب اسلامی را در عراق فراهم کرده است پس انقلاب اسلامی توانسته بود تأثیر کارساز خود را بر جنبش‌های شیعه عراق بگذارد.

۴- حضور طولانی امام خمینی (ره) رهبر انقلاب اسلامی در عراق و همچنین پیوندهای ناگسستنی و محکم بین دولت مسلمان ایران و عراق شرایط تأثیرپذیری مناسبی از انقلاب اسلامی ایران را در جهت پیروزی انقلاب اسلامی عراق و جریان تمدن اسلامی نوین را که از ایران آغاز شده به نیروئی بزرگ و جنبشی عظیم مجهز می‌ساخت.

۵- بدیهی است با توجه به نکات فوق و تمایل ایران به صدور انقلاب اسلامی و یاری مستضعفان مسلمان در مقابله با نیروهای استکباری و برپایی حکومت اسلامی عراق، دومین مرحله از انجام تجربه انقلاب اسلامی را شکل می‌دهد، و بالاخره انقلاب اسلامی تأثیری اساسی خود را که همان تشکیل حکومت اسلامی در عراق به سبک خویش است را گذاشت. گه زمینه‌های گوناگونی برای تأثیرات انقلاب اسلامی بر جنبش شیعیان عراق وجود داشت و همین مسائل باعث می‌شد که رژیم بعث سابق عراق به هراس افتد و با شدت هر چه تمام‌تر به سرکوبی جنبش شیعیان عراق پردازد و رهبران جنبش را شهید و عده زیادی از آنان را دستگیر و زندانی و تبعید و حتی فراری دهد و با این کار می‌خواست از تشکیل انقلاب اسلامی در عراق به هر نحو ممکن جلوگیری نماید.

عوامل همگرایی بین جنبش‌های شیعه عراق

(حزب‌الدعوه و مجلس اعلاء و انقلاب اسلامی ایران)

همگرایی در طول تاریخ همیشه میان دولت مسلمان ایران و عراق باعث نوعی وحدت و یکدلی گردیده است.

مهمترین عوامل همگرایی عبارتند از:

۱- وجود مذهب تشیع دوازده امامی و ارتباط معنوی خاصی که هر دو جامعه شیعه را با توجه به اعتقادات مشترکشان به یکدیگر پیوند زده است، هرآید دکمچیان در همین مورد می نویسد: « وجود جوامع وسیع شیعه در ایران و عراق یک رابطه همزیستی میان نهادهای روحانی دو کشور به وجود آورده است »^۱

۲- از نظر فرهنگی در طول قرون متمادی سرزمین کنونی عراق جزئی از خاک ایران بوده است و به علاوه شیعیان عراق همیشه خود را در پناه دولت ایران می دانسته اند و به نوعی به دولت ایران وابسته بوده اند و در هر صورت با توجه به ارتباطات نزدیک بین دو ملت از فرهنگی مشترک برخوردار می باشند.

۳- همسایگی و وجود جغرافیای سیاسی نزدیک دو کشور و عشایر مرزی دو کشور و عدم کنترل بر روی آنها در سابق به صورت آزاد در دو طرف مرز ایران و عراق سکونت می کردند و این عامل نیز باعث ارتباط و نزدیکی دو ملت گردیده است.

۴- با توجه به اینکه همیشه بعد از استقلال عراق در سال ۱۹۲۰ شیعیان در آن کشور بر رأس قدرت نبوده اند و همیشه اقلیت مسلمان سنی بر آنها حکومت می رانده است، شیعیان عراق از نظر جهت گیری های سیاسی به سوی ایران گرایش داشته اند و دولت ایران را حامی خود می دانسته اند.

۵- می توان از حوزه های علمیه و ارتباط علمی و فقهاتی میان هر دو جامعه و نیز وجود مدرسین، علما و طلاب ایرانی در حوزه های شیعیان عراق به ویژه در نجف اشرف و کربلا و همچنین حضور طلاب و علماء عراقی در حوزه های ایران به ویژه حوزه علمیه قم و همچنین کثرت ایرانیان مقیم عراق و رفت و آمد آنها به ایران نام برد که می تواند در ایجاد همگرایی و نزدیکی بسیار مؤثر واقع گردد.

۶- همچنین وجود عتبات عالیات در عراق و احترامی که شیعیان ایرانی برای آن اماکن متبرکه قائل هستند موجب رفت و آمد زائران ایرانی به عراق و مسافرت شیعیان عراق جهت اماکن متبرک ایران، مشهد مقدس و قم باعث پیوند و رابطه میان دو جامعه ایران و شیعه عراق شده است.

۷- وجود دو مرکز سیاسی و مذهبی در ایران و عراق یعنی شهرهای نجف در عراق و قم در ایران که این شهرها علاوه بر اینکه همیشه جایگاه مراجع بزرگ تشیع بوده و همیشه دارای استقلال سیاسی و فرهنگی نیز بوده‌اند^{۱۱}

عوامل فوق جزء آن دسته از عواملی هستند که باعث شده، بین دو ملت مسلمان ایران و عراق یک نوع همگرایی ویژه در طول تاریخ اسلام و تشیع وجود داشته باشد و همیشه یک نوع حس برادری و همکاری این دو ملت را به هم نزدیک کند و با پیروزی انقلاب اسلامی در ایران مردم مسلمان عراق نیز احساس خوشحالی کردند و بلافاصله با توجه به زمینه‌هایی که نیز از قبل در عراق وجود داشت خواهان حکومت اسلامی در عراق به سبک ایران شدند و در همین راستا مبارزه ایثارگرایانه‌ای برای سرنگونی حزب بعث سابق از خودشان دادند.

بازتاب و تأثیرات انقلاب اسلامی بر جنبش شیعیان عراق

ملت مسلمان عراق با شنیدن صدای انقلاب اسلامی ایران احساسات و عواطف مذهبی‌شان برانگیخته شد و با شور و هیجان فوق‌العاده‌ای همبستگی خود را با ملت شریف ایران و انقلاب اعلام کردند و با صفوف منظم و فشرده به منزل رهبر شیعه عراق یعنی آیت‌الله محمد باقر صدر رفتند و با او عهد بستند که تا آخرین قطره خون حاضرند از اسلام عزیز و رهبر آن دفاع نمایند و در همین راستا باید اشاره کرد که شاید یکی از مهمترین اثرات انقلاب اسلامی ایران این بوده است که رهبری مذهبی و روحانی را برای هدایت امت و نهضت اسلامی ارائه نموده است.^{۱۲} و اما توجه به نفوذ انقلاب اسلامی در رهبران سیاسی و مذهبی عراق جمهوری اسلامی ایران جهت هماهنگ نمودن مبارزات مبارزین شیعه عراق که در گروه‌های کوچک و مختلف علیه دولت صدام فعالیت می‌نمودند طرح تشکیل مجلس اعلا پی ریزی شد. قطعاً انقلاب اسلامی با توجه به تأثیری که در میان شیعیان عراقی داشت حتی توانست احزاب اسلامی عراق که خیلی پیش‌تر از انقلاب اسلامی (حزب‌الدعوه) تشکیل گردیده بودند را زیر نفوذ خود در آورد و به طور مستقیم هدایت

نماید چرا که باعث ذوب شدن بسیاری از گروه‌های مبارز شیعی در مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق شد و همه گروه‌ها صرف‌نظر از اختلافات درونی و دیدگاهی خود برای مبارزه با رژیم بعث سابق در یک واحد جمع شدند و بایک رهبری و با گرفتن خط مشی مبارزه از انقلاب اسلامی ایران راه جهاد خود علیه رژیم بعث را ادامه دادند و انقلاب اسلامی با تشکیل این مجلس توانست مهم‌ترین اثر خود که به طور مستقیم بر مبارزات مردم عراق بگذارد و همه امکانات مبارزه آنان را با رژیم بعث فراهم سازد^{۱۳}

انقلاب‌ها به دلیل اینکه حرکتی مبتنی بر اندیشه و تفکر هستند جهان اطراف و پیرامون خود را تحت تأثیر قرار می‌دهند و انقلاب یک روند و جریان مستمر اندیشه فکر و عقیده است که به صورت حرکتی عینی در جامعه شکل می‌گیرد و نمی‌توان انقلاب را از حرکت باز نگه داشت، خصوصاً اگر انقلابی مثل انقلاب اسلامی ایران پایه و اساسش بر عقاید و جهان‌بینی و ایدئولوژی و اندیشه الهی باشد. لذا صدور انقلاب نوعی پیام بیدارباش است که پیش از اینکه از سوی جامعه انقلابی صورت گیرد از سوی یک حرکت انقلابی و یا ویژگی‌های آن صورت می‌پذیرد. ۱۴ و اینجا بود که رهبر انقلاب حضرت امام (ره) در مورد صدور انقلاب می‌فرماید:

«که صدور ایده‌ای با استفاده از زور «صادر کردن» نیست بلکه اسلام

باید از طریق تلاش‌های جمهوری اسلامی برای ایجاد الگویی برای رویه

درست و پسندیده انجام گیرد.»^{۱۵}

اما عوامل مهم و مؤثر در بازتاب و تأثیرات انقلاب اسلامی ایران بر جنبش شیعیان به دو صورت کلی می‌باشند بدین صورت که برخی از علل و عوامل به عنوان مانع و سد در مقابل تأثیر انقلاب اسلامی به صورت مستقیم و کارساز و کارآمد مطرح شده است و به نوعی از تأثیرات عمده اساسی انقلاب اسلامی کاسته‌اند. این عوامل عبارتند از:

الف) نخست عوامل مثبت

از این عوامل می‌توان به حضور طولانی امام به مدت چهارده سال در عراق و در میان شیعیان این کشور و قدرت مخالفت ایثمان تا قبل از سال ۱۹۷۵ با اینکه رژیم عراق

محدودیت‌هایی نیز برای ایشان به وجود می‌آورد و با توجه به جو حاکم بر حوزه‌های علمیه و شهرهای شیعه‌نشین عراق این حرکت مردم را تحت تأثیر قرار می‌داد و این در حالی بود که امام درس‌های ولایت فقیه را در حوزه علمیه نجف ارائه کردند و شاگردان و روحانیون زیادی از جمله برخی پیروان شهید صدر و حتی برخی از مراجع در این بحث‌ها شرکت و از آن استفاده می‌نمودند که این خود باعث آشنایی شیعیان عراق با رهبر انقلاب اسلامی ایران و ایده و افکار او می‌گردید و از طرف دیگر ارتباط تنگاتنگی که میان شهید صدر و امام خمینی (ره) وجود داشت باعث می‌گردید که آیت‌الله صدر با دقت و ریزینی فوق‌العاده‌ای بحث و نظریات حضرت امام خمینی (ره) را دنبال کند و همین دقت‌ها باعث می‌شد شاگردانش نیز به رهبر انقلاب توجه خاص نمایند^{۱۱} و حمایت‌های آیت‌الله صدر از انقلاب اسلامی و حتی تلاش برای تئوریزه نمودن آن باعث توجه اکثریت قشر شیعه عراق به امام و انقلاب اسلامی می‌شد. در همین رابطه از خاندان حکیم که از شاگردان و نزدیکان شهید آیت‌الله صدر و نزدیکی آنان با ایران چه از نظر فرهنگی و چه از نظر جغرافیایی و حتی از نظر خانوادگی و غیره باعث تأثیرات عمیق انقلاب اسلامی بر شیعیان عراق خصوصاً دو جنبش اصلی یعنی حزب‌الدعوه و بعد مجلس اعلاء که به ریاست شهید سید محمد باقر حکیم در حال فعالیت بود می‌گردید.

در همین رابطه باید افزود برنامه‌ها و مراسم عزاداری ایام محرم و رمضان المبارک و ارتباط و هماهنگی و ارتباط کامل بین این مراسم در ایران و عراق و حتی وجود مراجع بزرگوار، مهاجرتهای شیعیان به دو کشور و حتی تبعید روحانیون و علماء و مبارزان عراقی به ایران و این نکته که شیعیان عراق تنها پناهگاه و مأمن خودشان را ایران می‌دانند سعی کردند مبارزه را از طریق خاک ایران و با پشتیبانی برادران ایرانی خود علیه رژیم بعث سابق شروع نمایند. بالاخره همه عوامل مذکور باعث گردید که انقلاب اسلامی ایران بتواند بیشترین تأثیر خود را بعد از پیروزی بر مردم شیعه عراق بگذارد و آنان را متحول و دگرگون سازد و بتواند مردم عراق را برای مبارزه و شهادت علیه رژیم بعث سابق آماده

نماید و باعث تشکیل و تأسیس عمده‌ترین گروه مخالف رژیم سابق یعنی مجلس اعلاء که از سایر گروهها و احزاب عراقی خصوصاً حزب صاحب نفوذ حزب‌الدعوه گردد.^{۱۷}

و اما عوامل دیگری بین دو ملت و دو کشور همسایه و مسلمان وجود داشت که باعث گردید که تأثیرات مهم و مستقیم انقلاب اسلامی را به نوعی تحت تأثیر خود قرار می‌داد و باعث نوعی اختلاف بین شیعیان عراق جهت مبارزه علیه رژیم می‌شد و علیرغم دادن خونهای فراوان و تلاش‌های زیاد و حمایت‌های بی‌دریغ انقلاب اسلامی نتوانند حکومت سابق بعثی عراق را سریعاً سرنگون نمایند و خواست اسلامی و ملی مردم مظلوم عراق را در آن شرایط سخت جامه عمل ببوشند که تحت عنوان عوامل منفی از آن یاد می‌شود.

ب) عوامل منفی

از جمله عواملی که باعث نوعی اختلاف بین گروههای شیعه عراق گردید و حتی اختلافاتی بین مردم شیعه عراق به وجود آورد و از پیروزی شیعیان عراق و همدلی آنان جهت مبارزه و حتی همکاری لازم بعضی از گروههای مسلمان شیعه عراق با انقلاب اسلامی جلوگیری نمایند. می‌توان از تعدد مراجع و اختلاف نظر آنان با نظرات شهید صدر و آیت‌الله حکیم به ویژه برخی از مراجع که دارای مقلدان فراوانی بودند نام برد که بعضاً با نفوذ فراوانی که در بین مردم داشتند از همکاری مردم مسلمان و شیعه عراق با رهبری انقلاب اسلامی و شهید صدر و سپس شهید محمدباقر حکیم جلوگیری می‌نمودند و از طرف دیگر تعدد احزاب سازمان‌ها و گروههای مبارز شیعی و وجود نظرات گوناگون سیاسی حاکم بر آنها به ویژه تکروری بعضی از این احزاب و گروهها و حتی وابستگی آنان به بعضی کشورهای خاص (کشورهای عربی) باعث عدم هماهنگی کامل برای مبارزه علیه رژیم می‌شد. و بالاخره شهادت آیت‌الله صدر که رهبری بارز و برجسته بود که این خود باعث عدم همکاری شیعیان عراق می‌گردید، در همین رابطه باید از تمرکز قدرت و یکپارچگی رژیم بعث عراق و فشارهای پلیسی رژیم سابق عراق و داشتن مراکز اطلاعاتی قوی و برخوردهای شدید و اظهار این نکته که انقلاب اسلامی را ضد عرب و حتی مخالف

اسلام معرفی می‌کرد و با شروع جنگ تحمیلی با همه ابعادش و ویرانی‌هایی که داشت رژیم سابق عراق عنوان می‌نمود دفاع از عراق در مقابل ایران و تبلیغات فراوان رژیم صدام معدوم بر ضد انقلاب اسلامی و نهایتاً تبلیغات جهانی و به ویژه عربی که خواهان مقابله جدی با انقلاب اسلامی می‌شدند همه و همه باعث دلسردی و حتی کناره‌گیری مبارزان می‌شد.^{۱۸} ترس رژیم سابق عراق از تأثیرات انقلاب اسلامی به حدی بود که رژیم سابق عراق کاملاً سر در گم شده بود که علاوه بر شهادت آیت‌الله صدر که دارای ارتباط مستقیم با رهبری انقلاب اسلامی ایران بود و خود را کاملاً مرید امام (ره) می‌دانست و چندین بار از یاران و نزدیکان خود خواسته بود که همانطور که امام خمینی (ره) در اسلام ذوب شده شما نیز در امام خمینی (ره) ذوب شوید که اظهار این جملات نشان‌دهنده اطاعت کامل شهید آیت‌الله محمد باقر صدر از انقلاب اسلامی بود و رژیم عراق با علم به این مطالب ایشان و خواهرش را به شهادت رساند و بعد نیز برای جلوگیری از پیروزی انقلاب اسلامی در عراق یک جنگ تمام عیار را علیه انقلاب نوپای اسلامی که هنوز دارای مشکلات داخلی خود بود شروع نمود و با تبلیغات فراوان و با عنوان نمودن خطر انقلاب برای کلیه اعراب از پیروزی انقلاب اسلامی در عراق جلوگیری نمود و توانست حمایت اعراب را برای مقابله با ایران اسلامی به دست آورد و نبود یک رهبری واحد در عراق علی‌رغم حمایت‌های دلسوزانه انقلاب اسلامی از شیعیان عراق و مبارزات اینارگرانه بعضی از گروه‌های شیعه عراق که از طریق خاک جمهوری اسلامی علیه دولت عراق وارد کارزار می‌شدند، شیعیان عراق نتوانستند رژیم سابق عراق را ساقط نمایند و پیروزی برسند و در دوران رژیم سابق عراق شیعیان در بدترین وضع ممکن در عراق زندگی می‌کردند.

مراحل تاریخی بازتاب انقلاب اسلامی بر شیعیان عراق

و اما بازتاب و تأثیر انقلاب اسلامی ایران بر شیعیان عراق در مراحل تاریخی دارای تأثیرات گوناگونی بوده و در هر مرحله و زمان مشخص انقلاب اسلامی تأثیر ویژه‌ای بر شیعیان عراق و خصوصاً دو جنبش اصلی آن حزب الدعوة که به رهبری شهید صدر اداره

می‌شد و بعد از هجرت و ادغام گروه‌های اسلامی عراق مجلس اعلاء انقلاب اسلامی به رهبری شهید محمد باقر حکیم داشته است که می‌توان مراحل بازتاب تاریخی انقلاب اسلامی بر جنبش شیعیان عراق به شرح ذیل عنوان کرد:

- ۱- مرحله تاریخی ۱۹۶۳ تا ۱۹۷۸ م، (آغاز انقلاب تا پیروزی) یا مرحله آمادگی
 - ۲- مرحله تاریخی ۱۹۷۸ تا ۱۹۸۰ م (پیروزی انقلاب تا آغاز جنگ) یا مرحله جنبش بیداری
 - ۳- مرحله تاریخی ۱۹۸۰ تا ۱۹۸۸ م (جنگ تحمیلی تا پذیرش قطعنامه ۵۹۸) یا مرحله خمود و آرامش.
 - ۴- مرحله تاریخی ۱۹۸۸ تا ۱۹۹۱ م (پذیرش قطعنامه تا پایان جنگ خلیج فارس) یا مرحله آمادگی و حرکت آرام.
 - ۵- مرحله تاریخی ۱۹۹۱ م به بعد (حرکت انتفاضه) یا مرحله قیام و انقلاب^{۱۹}
- و حالا بعد از ذکر ۵ مرحله تاریخی بازتاب‌های انقلاب اسلامی بر جنبش‌های شیعه عراق به بررسی هر کدام از این مراحل خواهیم پرداخت و تأثیرات انقلاب را در همان مرحله مورد نقد قرار خواهیم داد.
- ۱- مرحله آمادگی (۷۸-۱۹۶۳)
- این مرحله تقریباً از آغاز حرکت امام خمینی(ره) در ایران در سالهای ۶۳-۱۹۶۲ شروع می‌شود و تا پیروزی انقلاب اسلامی ادامه دارد و از این جهت که ما انقلاب رایک روند فکری و عقیدتی و سیاسی می‌دانیم که در مرحله‌ای از تاریخ به ثمر رسیده است. در هر صورت نمی‌توان برای انقلاب شروع و آغازی در نظر گرفت، ولی می‌شود گفت که نقطه اوج‌گیری حرکت‌های انقلابی به رهبری حضرت امام (ره) نقطه آغاز انقلاب اسلامی است ولی روندهای فکری و عقیدتی و سیاسی از قرن‌ها قبل در میان شیعیان ایران و عراق وجود داشته است و اصل آن یکی است البته در این دوره امام در عراق است و ارتباط بین انقلابیون عراق و حضور آیت‌الله محمدباقر صدر و حزب‌الدعوه اسلامی و فضای آزاد برای امام و پیروانش در عراق و شاید اختلافات بین رژیم‌های ایران و عراق به نوعی آمادگی و

بیدارسازی در مردم عراق صورت می‌گیرد و در واقع زمینه‌ای برای مرحله‌های بعدی شروع می‌شود. در همین دوره رژیم صدام نزدیک به ۱۲۰ هزار نفر را در سال ۱۹۷۰ م به جرم تشیع و ایرانی بودن اخراج کرد و در نهایت امام نیز از عراق اخراج گردید، ولی نکته حائز اهمیت آن همان تعلیم افرادی مثل آیت‌الله صدر، سیدمحمد مهدی حکیم، سیدحسن شیرازی و ... پرداختند و همین افراد تعلیم دیده در مراحل بعدی رهبری جنبش مردم عراق را عهده‌دار شدند.^{۲۰} چنانکه با شهادت آیت‌الله صدر در عراق و مهاجرت شیعیان عراق به ایران خاندان حکیم سیدمهدی حکیم و برادرش محمد باقر حکیم مورد توجه رهبران انقلاب اسلامی قرار گرفتند و مأموریت تشکیل مجلس اعلاء را پذیرفتند و در این راه توانستند با استفاده از تمامی گروه‌های شیعه عراق که در ایران حضور داشتند از جمله حزب الدعوه و سازمان پیکار اسلامی (محمدشیرازی) و (محمدتقی مدرس) مجلس اعلاء را که دارای واحد نظامی قوی (سپاه ۹ بدر) است را با استفاده از تمامی واحدهای چریکی و مبارزاتی سایر گروه‌ها برای تشویق برادران عراقی و پیوستن به آن تشکیل دادند و در زمان جنگ ایران و عراق و بعد از آن و بعد از سقوط رژیم منحوس بعث این نیروی نظامی فعالیت گسترده‌ای را در عراق داشت و تا زمان سرنگونی صدام همچنان ادامه داشت.

۲- مرحله بیداری و جنبش (۸۰-۱۹۷۸)

این مرحله با پیروزی انقلاب اسلامی ایران در بهمن سال ۱۳۵۷ برابر با (۱۹۷۸ م) شور و شوق سراسر عراق به ویژه در جنوب آن کشور که شیعیان حضور بیشتری را دارند در بر گرفت و این پیروزی را پیروزی خود دانستند «به طوری که یکی از رهبران فعلی مجلس اعلاء گفته ما در آن موقع می‌گفتم اسلام در ایران پیروز شده است و به زودی به دنبال آن در عراق نیز پیروز خواهد شد و بنابراین باید از آن درس بگیریم و آن را سرمشق خود قرار دهیم» و بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ایران علمای عراق به ویژه آیت‌الله صدر پیام‌های تبریک برای امام فرستادند و شاید مهمترین ویژگی این مرحله قیامی بود که به رهبری آیت‌الله صدر شروع شد و تا آغاز جنگ عراق علیه ایران ادامه پیدا کرد. آیت‌الله صدر در این زمان به وسیله حزب الدعوه تلاش و کوشش فراوانی را برای سرنگونی رژیم

بعث به خرج داد و خواستار تشکیل حکومتی شد که بر پایه ولایت فقیه باشد از موارد حایز اهمیت است، ولی دولت صدام با شهادت آیت‌الله صدر و خواهرش و ترور سیدحسین شیرازی در لبنان و ایجاد جنگ روانی در ایران، خرابکاری در شهرهای مرزی ایران و سایر مسائل دیگر نشان‌دهنده ترس رژیم بعث از وقوع انقلاب در عراق بود و صدام دیکتاتور سابق عراق) آن را به قول خودش نتیجه صدور انقلاب ایران می‌دانست.^{۲۱} صدام معدوم با توجه با شناختی که از وقوع انقلاب اسلامی در ایران داشت و با علم به اینکه شیعیان عراق همواره دنباله روی شیعیان ایران هستند بیکار نشست و با تمام ترندهای ممکن و ناممکن وارد عمل شد و تلاش های خود را برای جلوگیری از تأثیر و بازتاب انقلاب اسلامی ایران بر مردم عراق بکار بست از جمله شروع جنگ تحمیلی که بارزترین وسیله برای جلوگیری از نفوذ تأثیر انقلاب اسلامی در عراق صورت گرفت. رژیم بعث با تبلیغات فراوان، انقلاب ایران را ضد عربی و ضد اسلامی، پارسی، نژادپرستی، آریایی و آتش پرستی می‌دانست و در همان زمان فشار بیشتری را بر شیعیان مبارز عراقی می‌افزود و عده ای را آواره و عده ای دیگر را اعدام و زندانی و شکنجه می‌نمود. در هر صورت شاید بتوان از این مرحله به عنوان مهمترین نقطه اوج بازتاب و تأثیرگذاری انقلاب نام برد البته رژیم بعث نیز فشار فراوانی را در این مرحله به شیعیان عراق خصوصاً مبارزان شیعه و از جمله شهید نمودن آیت‌الله صدر را انجام داد.

۳- مرحله خمود و آرامش (۸۸-۱۹۸۰)

شروع جنگ تحمیلی اصولاً یکی از تاکتیک های تا حدی موفق رژیم عراق برای جلوگیری از صدور انقلاب بود، زیرا رژیم صدام از این طریق توانست با هدایت کردن مردم به سوی میدان های نبرد همراه با تبلیغات دروغین خود جلوی حرکت انقلابی مردم را بگیرد. البته با توجه به فشار رژیم بعث و تبلیغات فراوان علیه ایران باز هم تأثیراتی از انقلاب اسلامی بر مردم بوجود آمد. از جمله نارضایتی مردم برای شکست در جنگ، اسیر شدن شیعیان در جنگ و فرار از جبهه جنگ حتی به بهای کشته شدن و نهایتاً پناهندگی به ایران و سایر کشورهای عربی و.....

البته در این دوران باتوجه به فشار شدید رژیم بعث علیه مردم عراق تا حدودی مبارزان عراقی تمایلات خود را به مبارزه، مخفی می کردند و جوی بی اعتمادی در سرتاسر عراق وجود داشت و در همین دوره رهبری نهضت هم شهید شده و اکثر رهبران مبارز نیز از عراق خارج شده بودند و تنها در این دوره پس از بوجود آمدن مجلس اعلای انقلاب اسلامی و متعاقب آن سپاه ۹ بدر که توسط همین مجلس تشکیل و سازمان یافته بود. حرکت های نفوذی و چریکی در درون خاک عراق را به کمک نیروهای نظامی ایران شروع کرد و تا پذیرش قطعنامه ۵۹۸ از جانب ایران ادامه داشت و این مرحله با شدت گرفتن حملات رژیم علیه مردم عراق زمینه مساعد برای حرکت مردمی شروع گردید.

۴- مرحله بیداری مجدد و حرکت های آرام (۹۱-۱۹۸۱)

بعد از پذیرش قطعنامه شورای امنیت (۵۹۸) سازمان ملل متحد و بعد از هشت سال جنگ ارتش عراق شدیداً خسته شده بود و از روحیه مناسبی برخوردار نبود و از طرف دیگر تا حدودی مرزها تحت کنترل نبود. با توجه به همین رفت و آمدها و حمله عراق به کویت و به دنبال آن حمله آمریکا و متحدانش به عراق و ارسال و تدارک مواد غذایی و دارویی به مردم عراق از طریق مرزهای ایران مجدداً ارتباط بین مردم مسلمان ایران و عراق کاملاً برقرار و همین امر باعث بیداری مجدد مردم عراق شد و قیام مردمی توسط شیعیان جنوب در حال آشکار شدن بود و در هر صورت با توجه به نبود ارتش عراق در بیشتر شهرها اولین جرقه‌ها زده شد ولی متأسفانه با حمله آمریکا به عراق دوباره مبارزه به حالت آرامش درمی آید. البته در این مرحله بعضی از شهرهای کوچک عراق نیز به دست انقلابیون می افتد و مبارزان در مساجد و تکایا و حسینیه ها به علت کمی نیروهای امنیتی و عدم حضور فشار پلیس خواهان سرنگونی رژیم بعث می گردند که نهایتاً مبارزان از ضعف رژیم عراق و انهدام نیروهای نظامی آن رژیم استفاده کردند و در نیمه شعبان ۱۴۱۱ ه.ق از یک مسجد (صاحب الزمان) در کربلا نهضت و قیام انقلابی عراق شروع می گردد. (واسطی، نماینده مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق در اصفهان)

۵- مرحله قیام و انقلاب (انتفاضه) (۱۹۹۱)

در این دوران که با خروج عراق از کویت و تقریباً پایان جنگ خلیج فارس شروع می شود. می توان عوامل متعددی را که قبلاً به بعضی از آنها نیز اشاره گردیده است را به عنوان قیام سراسری شیعیان در عراق نام برد از جمله:

الف- ضعف ارتش عراق و شکست از آمریکا

ب- فشار، سختی، فقر و گرسنگی، در اثر تحریم اقتصادی و تجاوز آمریکا

ج- ایجاد ارتباط بین شیعیان عراق و مردم ایران

د- شروع شدن مجدد فعالیت احزاب مبارز

ه- به ستوه آمدن مردم عراق از رفتار حاکمان خود ۱۸

ورود ملت عراق در دو جنگ زیان بارویی در پی باعث شده تدریج از ضخامت پرده ترس رژیم سابق کاسته شود تا آنکه به کلی پرده ترس از هم دریده شد و زمانی که فتنه انتفاضه به رشد و پختگی مردم عراق دلالت می کرد شعله گرفت و از نو این اصالت و شخصیت به ملت عراق برگشت. ۲۳

و توجه به عوامل فوق مردم عراق در روز ۱۵ شعبان سال ۱۴۱۱ ه ق (۱۹۹۱ م) به رهبری علمای شیعه از کربلا شروع شد و از آن شهر به سایر شهرهای شیعه نشین عراق سرایت کرد و خصوصاً مناطق و عشایر عراقی تمامی جنوب و مرکز عراق را از سلطه ارتش بعث خارج نمودند و توانستند با سلاحهای بجا مانده از ارتش عراق که از آمریکا شکست خورده بود خود را مسلح نمایند و علیه ارتش عراق وارد جنگ و مبارزه گشتند و در این حرکت و قیام مردمی که به رهبری روحانیت در عراق صورت پذیرفت عکس امام و رهبرانقلاب و آیت ... صدر و آیت ... حکیم همراه داشتند و در شعارهای خود از ایران اسلامی خواستار کمک می شدند و عمده ترین هدف آنها از قیام انتفاضه رسیدن به حکومت اسلامی به سبک ایران بود. موقعی که مردم در عراق سر به شورش برداشتند گروههای معارض عراقی خصوصاً حزب الدعوه و مجلس اعلا نیز که از طریق انقلاب اسلامی حمایت می شدند شروع به فعالیت نمودند و نیروهای نظامی خود را وارد عراق کردند و رهبری عملیات را به عهده گرفتند و با پشتیبانی نیروهای نظامی ایران که در حال

تدارکات و مواد غذایی و دارویی برای مردم عراق بودند و به شیعیان کمک می‌کردند و واضح‌ترین عملی که در این قیام و حتی شروع آن می‌توان گفت چیزی نیست مگر تأثیر عمده انقلاب اسلامی ایران که با نفوذ خود بر روی شیعیان عراق و تشویق آنان جهت مبارزه و پشتیبانی آنان باعث قیام انتفاضه در عراق شد، ولی متأسفانه به دلایل مختلف این قیام که در حال پیروزی بود به علل متفاوتی که در ذیل به بعضی از آنها اشاره خواهد شد با شکست روبرو گشت.

این دلایل عبارتند از:

- ۱- عدم یکپارچگی قیام به این معنا که قیام در شهرها و استانها جدا جدا صورت می‌گرفت و تا یک منطقه بطور کامل بدست می‌افتاد منطقه ای دیگر از دست نیروهای مبارز خارج می‌گشت.
- ۲- استفاده رژیم از وسایل جنگی مدرن و پیشرفته در برابر مردم عراق که عمدتاً آموزش ندیده بودند و با سلاحهای سبک در حال جنگ و درگیری و مبارزه با رژیم بودند.
- ۳- جسارت بیش از حد ارتش عراق برای بدست آوردن اعتبار از دست رفته اش در جنگ با امریکا.
- ۴- مراکز اصلی اقتصادی که سالم مانده بودند عمدتاً در دست رژیم قرار داشتند.
- ۵- رژیم بعث پایتخت عراق را که مرکز سیاسی بود در کنترل داشت.
- ۶- محاصره شدید اقتصادی مردم قحطی زده توسط رژیم بعث سابق
- ۷- از بین رفتن تأسیسات بهداشتی و اقتصادی مردم توسط نیروهای متحدین و غربی تا جایی که حتی امکانات اولیه زندگی هم برای مجاهدان وجود نداشت.
- ۸- شدت فشار و سرکوب شدید و کم سابقه از سوی حکام بعث سابق
- ۹- کشتار و اعدامهای بیش از اندازه از مردم عراق از زن و کودک پیر و جوان در ملاء عام که باعث ترس و وحشت مردم شد..
- ۱۰- قرار دادن زنان و کودکان به عنوان سپر امنیتی خود در مقابل مبارزان شیعه
- ۱۱- عدم رهبری واحد برجسته مورد قبول همه گروههای مبارز و مردم ۲۴

(شهیدسیدمحمدباقرحکیم نیز درمصاحبه های متفاوت باخبرنگاران بررهبری واحدبرای جنبش های مبارزشیعی عراق تاکیدگذارد(بود)۲۵

۱۲- عدم امکانات ارتباطی کافی نظیر رادیو و تلویزیون و بی سیم و غیره جهت اطلاع داشتن از سایر رزمندگان.

۱۳- به حال خود رها کردن رژیم بعث برای سرکوب مبارزان از جانب آمریکا و متحدانش

۱۴- تبلیغات شدید و منفی رژیم علیه مردم و خصوصاً مبارزان اسلامی

۱۵- دادن اجازه به هوا نیروز ارتش عراق جهت پرواز که با این وسیله تمامی امکانات مردمی عراق و مبارزان شناسایی شد و ارتش عراق توانست در روزهای بعد کاملاً مناطق مورد نظر را بمباران نماید و به سرکوب جنبش شیعیان عراق پرداخت و توانست با کشتارهای نزدیک به ۵۰۰/۱۰۰۰ نفر و آواره کردند هزاران هزار نفر و زندانی کردن عده ی زیادی از مردم مسلمان عراق خصوصاً شیعیان عراق و فراری دادن آنان به خورهای جنوب و فشار بر آنان از پیروزی شیعیان جلوگیری کردند، ولی در هر صورت این قیام که فرصت بسیار مناسب و طلایی برای سرنگونی رژیم سابق بعث بود با توجه به دلایل بالا از میان رفت و انقلابی که می رفت با توجه به شرایط موجود به نتیجه نرسد کاملاً ناکام ماند و به شکست انجامیده و بار دیگر قدرت به دست رژیم سابق بعث افتاد و توانست قدرت خویش را به جز مناطق شمالی کردنشین بر سراسر کشور عراق گسترش دهد و حکومت نماید. ۲۶

نتیجه

با توجه به مذهب مشترک و روابط فرهنگی و جغرافیایی و سیاسی و اقتصادی بین دو کشور و دو ملت ایران و عراق و سابقه تاریخی این روابط و وجود حوزه های علمیه در هر دو کشور و ارتباط نزدیک بین روحانیون برجسته و اماکن مقدس در ایران و عراق و سایر مسائل همگرایی بین دو ملت و حضور چندین ساله رهبر انقلاب اسلامی امام خمینی (ره) در عراق و تربیت شاگردان زیادی در سر درس ایشان حضور پیدا می کردند و

آگاهی سیاسی و اجتماعی و حکومت اسلامی را از زبان امام (ره) پذیرا می‌شدند. وجود آیت‌الله شهید محمداقبر صدر و نزدیکی ایشان با شخص امام و اطاعت کامل نامبرده از نظرات حضرت امام (ره) با توجه به نفوذ بیش از اندازه آیت‌الله محمداقبر صدر در بین شیعیان عراق و مقام برجسته‌ای که ایشان در بین روحانیون شیعه عراق داشت و در نهایت پیروزی انقلاب اسلامی و دشمنی حزب سابق بعث با روحانیت شیعه همه و همه باعث گردید که شیعیان عراق به رهبری روحانیت شیعه از جمله شهید صدر و خاندان حکیم ارتباط خود را با انقلاب اسلامی و رهبری آن کاملاً مستحکم نمایند. انقلاب اسلامی ایران نیز توانست کاملاً از همه جهت بر جنبش شیعیان عراق تأثیرگذار و حتی نحوه مبارزه و شکل آنان را نیز متغیر ساخت و تا آنجا پیش رفت که مبارزان شیعه عراقی (حزب‌الدعوه) و سایر گروه‌های شیعه به ایران مهاجرت کردند و از طریق حمایت‌های بی‌دریغ انقلاب اسلامی فعالیت خود را به شکل مسلحانه علیه رژیم سابق بعث شروع نمودند و حتی با تشویق انقلاب اسلامی حدود هفت گروه شیعه حزب‌الدعوه عراق تصمیم گرفتند که در مجلس اعلای انقلاب اسلامی گرد هم جمع آیند و مبارزات خود را به صورت گسترده‌تر و هماهنگ شده و با یک سیستم رهبری جدید و تشکیلات نظامی کاملاً قوی و کارآمد ابتدا تحت عنوان لشکر ۹ بدر و سپس سپاه ۹ بدر که زیر نظر و حمایت ایران قرار داشت و مبارزات خود را گسترده تر نمایند که با تشکیلات جدید مبارزات شیعیان در خارج از عراق و خصوصاً در ایران وارد مرحله تازه‌ای شد و توانستند با گروه‌های زیرزمینی و مخفی داخل عراق نیز ارتباط برقرار نمایند و علیه رژیم سابق بعث وارد عملیات گردند. پس انقلاب اسلامی ایران تأثیری عظیم بر شکل و نحوه مبارزات شیعیان عراق داشته است و همچنان نیز بر روند حکومت شیعی فعلی عراق تأثیرگذار می‌باشد و در یک کلمه می‌توان اظهار داشت که نهضت اسلامی که بازتاب جهانی بودن اسلام، است در ایدئولوژی خود بین‌المللی است نه ملی و محور وفاداری شهروندی در دولت اسلامی همان اسلام است نه ناسیونالیسم.

پس انقلاب اسلامی ایران همواره یار و پشتیبان مردم مظلوم عراق بوده است. به طوری که پس از فروپاشی رژیم سابق عراق نیز توسط ایالات متحده آمریکا (جنگ خلیج فارس دوم) این جمهوری اسلامی ایران بود که در بدترین شرایط اقتصادی و ناامنی و مشکلات فراوان دیگر که در عراق بعد از فروپاشی رژیم سابق به وجود آمد با تمامی قدرت و امکانات خود از حق انتخاب مردم عراق و استقلال سیاسی آن کشور دفاع کرده است. به طوری که در حال حاضر نیروهای اشغالگر دست کمک به سوی کشورمان دراز کرده‌اند، تا ایران با توجه به نفوذی که میان مردم مسلمان عراق دارد به آنان کمک نماید، تا از یاتاقی که گرفتارش شده‌اند نجات پیدا کنند و این مهم را نیز رهبران مسلمان و زجرکشیده حکومت فعلی عراق می‌دانند که ایران اسلامی همواره یار و پشتیبان آنان بوده و خواهد بود. و با توجه به ارتباطات گسترده با رهبران دینی و مراجع و مردم عراق وجود دارد تأثیرپذیری دولت و ملت عراق از انقلاب کبیر اسلامی همچنان ادامه خواهد داشت.

یادداشت‌ها

- ۱- بیگدلی، علی، تاریخ سیاسی اقتصادی عراق (انتشارات تاریخی میراث ملل، چاپ اول، ۱۳۶۸) ص ۲۱.
- ۲- صادقی تهرانی، محمد، نگاهی به تاریخ انقلاب اسلامی ۱۹۲۰ عراق (تهران، بی جا، چاپ اول، سال ۱۳۵۸) ص ۵.
- ۳- طلوعی، محمود، فرهنگ جامع سیاسی (تهران، انتشارات سخن، چاپ اول ۱۳۷۲) ص ۶۱۰.
- ۴- مجله جهاد، قم ج ۲، ۱۴۰۲ برابر فروردین ۱۳۶۱ (گفتگویی با سید محمد باقر مهدی از شاگردان سید محمد باقر صدر می باشد) ص ۴۴.
- ۵- موثقی، سید احمد، جنبش‌های اسلامی معاصر (تهران، انتشارات سمت، چاپ اول، سال ۱۳۶۹) ص ۱۰۴-۱۰۰.
- ۶- تشیع، مقاومت و انقلاب، مجموعه مقالات کنفرانس بین‌المللی دانشگاه تل‌آویو (۱۹۸۴م)، تهران، چاپ فاروس، سال ۱۳۶۸، ص ۲۲۹-۲۲۷.
- ۷- قادری، حاتم، مجموعه مقالات پیرامون جهان سوم (تهران، نشر سفیر، چاپ مرتضوی، سال ۱۳۶۹) ص ۱۲۵-۱۲۳.
- ۸- مجتهدزاده، پیروز، کشورها و مرزها در منطقه ژئوتکنیک خلیج فارس، ترجمه حمیدرضا ملک محمدی نوری، تهران، انتشارات وزارت خارجه، چاپ اول، ۱۳۷۳، ص ۲۴۲-۲۴۰.
- ۹- الشهاده، ارگان مجلس اعلاى انقلاب اسلام عراق (تهران، سال پنجم، شماره ۱۴۲، دی ماه ۱۳۷۹) ص ۴۴.
- ۱۰- تشیع، مقاومت و انقلاب ص ۲۲۸.
- ۱۱- سمینار انقلاب اسلامی و ریشه‌های آن (واحد تبلیغات و انتشارات) مجموعه مقالات سمینار (انقلاب اسلامی و ریشه‌های آن) (تهران، واحد تبلیغات و انتشارات آذرماه ۱۳۷۴)، ص ۳۶۶-۳۶۴.

- ۱۲- صدیقی، کلیم، نهضت‌های اسلامی و انقلاب اسلامی ایران، ترجمه هادی خسرو شاهی (تهران، موسسه اطلاعات، چاپ اول، ۱۳۷۵) ص ۶۷.
- ۱۳- همان، ص ۶۸.
- ۱۴- سمینار انقلاب اسلامی و ریشه‌های آن ص ۳۷۶.
- ۱۵- ان ویلی، جوینس، نهضت اسلامی شیعیان عراق، ترجمه مهوش غلامی (تهران، انتشارات اطلاعات، چاپ اول، س ۳۷۳). ص ۳۷۳.
- ۱۶- گفتگو با نماینده سابق مجلس اعلاى انقلاب اسلامی در اصفهان، (ابوکاظم واسطی).
- ۱۷- سمینار انقلاب اسلامی و ریشه‌های آن ص ۳۸۸-۳۷۸.
- ۱۸- همان، ص ۳۸۹.
- ۱۹- همان، ص ۳۸۹.
- ۲۰- همان، ص ۳۹۰.
- ۲۱- همان، ص ۳۹۱.
- ۲۲- همان، ص ۳۹۴-۳۹۳.
- ۲۳- زین العابدین قاسم، بحران در قیام، ترجمه محمد صادق پارسا (تهران، نشر سهیل، چاپ اول، سال ۱۳۷۰) ص ۱۷۳.
- ۲۴- سمینار انقلاب اسلامی و ریشه‌های آن ص ۳۹۵-۳۹۴.
- ۲۵- مجله سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، دوره چهارم، شماره ۳۲، آذرماه ۱۳۷۳، ص ۲۸-۲۹.
- ۲۶- الشهادة، ارگان مجلس اعلاى انقلاب اسلامی عراق ص ۲.
- ۲۷- ان ویلی، جوینس، نهضت اسلامی شیعیان عراق ص ۱۸۱.

پڙو ٻيٽ شڪاھ علوم انساني و مطالعات فرھنگي
پرتال جامع علوم انساني